

II. DOCUMENTAR JURIDIC

COMITETUL PENTRU DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI, COMENTARIUL GENERAL NR. 7 (2018) PRIVIND PARTICIPAREA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI, INCLUSIV A COPIILOR CU DIZABILITĂȚI, PRIN ORGANIZAȚIILE LOR REPREZENTATIVE, LA IMPLEMENTAREA ȘI DEZVOLTAREA CONVENȚIEI *

I. Introducere

1. Persoanele cu dizabilități au fost pe deplin implicate și au jucat un rol decisiv în negocierea, conceperea și elaborarea proiectului Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Consultarea îndeaproape și implicarea activă a persoanelor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor persoanelor cu dizabilități și a partenerilor acestora, a avut un impact pozitiv asupra calității Convenției și a relevanței sale pentru aceste persoane. Ea a arătat de asemenea forța, influența și potențialul persoanelor cu dizabilități, care a avut drept rezultat un tratat de drepturile omului fundamental și inovator și a stabilit un model al dizabilității bazat pe drepturile omului. Participarea efectivă și semnificativă a persoanelor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, se află astfel în miezul Convenției.

2. Participarea activă și informată a fiecăruia la luarea deciziilor care îi afectează viața și drepturile este consecventă cu abordarea prin prisma drepturilor omului a proceselor de luare a deciziilor în mod public,¹ și asigură buna guvernare și răspunderea socială.²

3. Principiul participării la viața publică este bine stabilit în articolul 21 al Declarației Universale a Drepturilor Omului și reafirmat în articolul 25 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice. Participarea, ca principiu și drept al omului, este recunoscută și în alte instrumente de drepturile omului, ca de exemplu articolul 5 (c) din Convenția internațională cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, articolul 7 din Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei și articolele 12 și 23

* Adoptat de Comitet la cea de-a 20-a sa sesiune (27 august-21 septembrie 2018). Traducere: Valeriu Rendec.

¹ Biroul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului, Principii și linii directoare pentru o abordare din perspectiva drepturilor omului a strategiilor de reducere a sărăciei, HR/PUB/06/12, al. 64

² A/HRC/31/62, al. 13.

(1) din Convenția cu privire la drepturile copilului. Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități recunoaște participarea atât ca obligație generală cât și ca problemă încrucișată. În fapt, ea consfințește obligația statelor părți de a consulta îndeaproape și de a implica în mod activ persoanele cu dizabilități (art. 4(3)) precum și participarea persoanelor cu dizabilități la procesul de monitorizare (art. 33 (3)) ca parte a conceptului mai larg de participare la viața publică.³

4. Adesea, persoanele cu dizabilități nu sunt consultate la luarea deciziilor în legătură cu chestiuni care au legătură cu viața lor sau le-o afectează, deciziile continuând să fie luate în numele lor. Consultarea cu persoanele cu dizabilități a fost recunoscută ca fiind importantă în ultimele decenii, datorită apariției mișcărilor persoanelor cu dizabilități care cereau recunoașterea drepturilor lor umane și a rolului lor în stabilirea acelor drepturi. Deviza „nimic pentru noi fără noi” rezonază cu filozofia și istoria mișcării pentru drepturile legate de dizabilitate, care are la bază principiul participării semnificative.

5. Persoanele cu dizabilități se confruntă încă cu bariere de atitudine, fizice, legislative, economice, sociale și de comunicare care le împiedică participarea la viața publică. Înainte de intrarea în vigoare a Convenției, punctele de vedere ale persoanelor cu dizabilități erau respinse în favoarea acelor reprezentanților terți, ca de exemplu organizațiile „pentru” persoane cu dizabilități.

6. Procesele participative și implicarea persoanelor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, la negocierea și elaborarea proiectului Convenției s-au dovedit a fi un excelent exemplu al principiului participării depline și efective, al autonomiei individuale și al libertății de a lua propriile decizii. Ca urmare, dreptul internațional al drepturilor omului recunoaște acum fără echivoc persoanele cu dizabilități ca „subiecți” ai tuturor

³ *Ibid.*, al. 14.

drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.⁴

7. Pornind de la jurisprudența sa, Comitetul își propune să clarifice obligațiile statelor părți care decurg din articolele 4 (3) și 33 (3) și implementarea acestora prin comentariul general de față. Comitetul ia notă de progresele înregistrate de statele părți în implementarea articolelor 4 (3) și 33 (3) în ultimul deceniu, ca de pildă acordarea de sprijin financiar și de altă natură organizațiilor persoanelor cu dizabilități, inclusiv persoanelor cu dizabilități din structuri de monitorizare independente înființate în baza articolului 33 (2) al Convenției, precum și proceselor de monitorizare. Mai mult, unele state părți s-au consultat cu organizațiile persoanelor cu dizabilități la întocmirea rapoartelor lor inițiale și periodice înaintate Comitetului în conformitate cu articolele 4 (3) și 35 (4).

8. Cu toate acestea, Comitetul constată că există încă o discontinuitate între obiectivele și spiritul articolelor 4 (3) și 33 (3) și măsura în care acestea au fost implementate. Acest lucru se datorează, printre altele, lipsei consultărilor semnificative și a implicării persoanelor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, la elaborarea și implementarea politicilor și programelor.

9. Statele părți ar trebui să recunoască impactul pozitiv asupra proceselor decizionale și necesitatea implicării și asigurării participării persoanelor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, la aceste procese, tocmai datorită experienței lor vii și a cunoașterii drepturilor omului ce urmează a fi implementate. Statele părți ar trebui de asemenea să aibă în vedere principiile generale ale Convenției în toate măsurile pe care le iau pentru implementarea și monitorizarea acesteia, și prefigurând Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și obiectivele sale.

II. Conținutul normativ al articolelor 4 (3) și 33 (3)

A. Definirea termenului de „organizații reprezentative”

10. Implicarea și participarea persoanelor cu dizabilități prin intermediul „organizațiilor lor reprezentative”, sau al organizațiilor persoanelor cu dizabilități, este inerentă atât în articolul 4 (3)

cât și în articolul 33 (3). Pentru o implementare adecvată, este important ca statele părți și principalii actori implicați să definească sfera organizațiilor persoanelor cu dizabilități și să recunoască diferitele tipuri de astfel de organizații care există adesea.

11. Comitetul consideră că organizațiile persoanelor cu dizabilități trebuie să-și aibă rădăcina în Convenție și să fie devotate principiilor și drepturilor recunoscute în Convenție și să le respecte întru totul. Ele pot fi doar acelea care sunt conduse, îndrumate și coordonate de persoane cu dizabilități. Trebuie ca majoritatea de necontestat a membrilor lor să fie recrutați din rândul persoanelor cu dizabilități înseși.⁵ Organizațiile de femei cu dizabilități, copii cu dizabilități și ale persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA sunt organizații ale persoanelor cu dizabilități în înțelesul Convenției. Organizațiile persoanelor cu dizabilități au anumite trăsături caracteristice, printre care:

(a) Sunt înființate predominant cu scopul ca în mod colectiv să acționeze, să exprime, să promoveze, să urmărească și/sau să apere drepturile persoanelor cu dizabilități și în general trebuie recunoscute ca atare;

(b) Angajează, sunt reprezentate de, împuternicesc sau nominalizează/numesc în mod special înseși persoane cu dizabilități;

(c) Nu sunt afiliate, în majoritatea cazurilor, niciunui partid politic și sunt independente față de autoritățile publice și față de oricare alte organizații neguvernamentale ale căror membre pot fi sau din care pot face parte;

(d) Pot reprezenta unul sau mai multe grupuri constituite pe baza dizabilității efective sau percepute, tot așa cum pot fi deschise să accepte ca membri toate persoanele cu dizabilități;

(e) Reprezintă grupuri de persoane cu dizabilități care sunt constituite pe baza unei diversități de temeuri (în funcție, de exemplu, de sex, gen, rasă, vârstă, sau statut de migrant ori refugiat). Pot include grupuri ce au la bază identități transversale (de exemplu, copii, femei sau persoane indigene cu dizabilități) și pot include membri cu diferite dizabilități;

(f) Pot fi de natură locală, națională, regională sau internațională;

(g) Pot funcționa ca organizații de sine stătătoare, în coaliții sau ca organizații ce includ

⁴ *Ibid.*, al. 16–17.

⁵ CDPD/C/11/2, anexa II, al. 3.

toate tipurile de dizabilități sau ca organizații-umbrelă ale persoanelor cu dizabilități, căutând să asigure o voce unitară și coordonată a persoanelor cu dizabilități în interacțiunea acestora cu, printre alții, autoritățile publice, organizațiile internaționale și entitățile private.

12. Printre diferitele tipuri de organizații ale persoanelor cu dizabilități pe care le-a identificat Comitetul se numără:

(a) Organizații-umbrelă ale persoanelor cu dizabilități, care sunt coaliții ale organizațiilor reprezentative ale persoanelor cu dizabilități. La modul ideal, ar trebuie să existe doar una sau două organizații-umbrelă la fiecare nivel de luare a deciziilor. Pentru a fi deschise, democratice și pentru a reprezenta în totalitate largă diversitate de persoane cu dizabilități, ele ar trebui să accepte ca membrii toate organizațiile persoanelor cu dizabilități. Ar trebui să fie organizate, conduse și controlate de persoane cu dizabilități. Ele vorbesc doar în numele organizațiilor lor membre și numai pe probleme care sunt de interes comun și asupra cărora s-a decis în mod colectiv. Ele nu pot însă să reprezinte persoane cu dizabilități individuale deoarece adeseori le lipsește cunoașterea detaliată a premizelor personale. Organizațiile individuale ale persoanelor cu dizabilități care reprezintă comunități specifice sunt mai în măsură să îndeplinească acest rol. Totuși, persoanele cu dizabilități trebuie să aibă posibilitatea de a decide ele înseși care organizații anume să le reprezinte. Existența organizațiilor-umbrelă în cadrul statelor părți nu trebuie, în niciun caz, să împiedice persoanele individuale sau organizațiile persoanelor cu dizabilități să participe la consultări sau la alte forme de promovare a intereselor persoanelor cu dizabilități;

(b) Organizații inter-dizabilități, care sunt alcătuite din persoane ce reprezintă toate sau unele dizabilități din largă diversitate a acestora. Cel mai frecvent ele se organizează la nivel local și/sau național, dar pot exista și la nivel regional și internațional;

(c) Organizații tip autoreprezentare care reprezintă persoane cu dizabilități din rețele și platforme diferite, adesea constituite liber și/sau pe plan local. Ele susțin drepturile persoanelor cu dizabilități, în special ale persoanelor cu dizabilități intelectuale. Înființarea lor, cu sprijin

corespunzător, uneori extins, pentru a le permite membrilor lor să-și exprime opiniile, este de o importanță fundamentală pentru participarea politică și participarea la procesele de luare a deciziilor, monitorizare și implementare. Acest lucru este mai ales relevant pentru persoanele care sunt împiedicate să-și exercite capacitatea juridică, cele care sunt instituționalizate și/sau cele cărora li se neagă dreptul la vot. În multe țări, organizațiile tip autoreprezentare sunt discriminate prin refuzul de a li se acorda statut juridic datorită legilor și reglementărilor care neagă capacitatea juridică a membrilor lor;

(d) Organizații care includ membri de familie și/sau rude ale persoanelor cu dizabilități, care sunt factori de bază pentru facilitarea, promovarea și asigurarea intereselor și pentru sprijinirea autonomiei și participării active a rudelor lor cu dizabilități intelectuale, demență și/sau copii cu dizabilități, atunci când aceste grupuri de persoane cu dizabilități doresc să fie sprijinite de familiile lor constituite în rețele sau organizații unite. În astfel de cazuri, aceste organizații ar trebui incluse în procesele de consultare, luare a deciziilor și monitorizare. Rolul părinților, rudelor și îngrijitorilor din astfel de organizații ar trebui să fie acela de a asista și de a da persoanelor cu dizabilități posibilitatea de a avea un cuvânt de spus și de a prelua un control total asupra propriei vieți. Asemenea organizații ar trebui să acționeze activ pentru a promova și pentru a utiliza modalitatea de luare a deciziilor asistată și pentru a asigura respectarea dreptului persoanelor cu dizabilități de a fi consultate și de a-și exprima propriile puncte de vedere;

(e) Organizații ale femeilor și fetelor cu dizabilități, care reprezintă femeile și fetele cu dizabilități ca grup eterogen. Diversitatea femeilor și fetelor cu dizabilități trebuie să includă toate tipurile de dizabilități.⁶ Asigurarea participării femeilor și fetelor cu dizabilități este indispensabilă la consultările care abordează probleme ce afectează exclusiv sau disproporționat femeile și fetele cu dizabilități, precum și probleme legate de femei și fete în general, ca de pildă politicile privind egalitatea de gen;

(f) Organizații și inițiative ale copiilor și tinerilor cu dizabilități, care sunt de importanță

⁶ Comentariul general nr. 3 (2016) cu privire la femeile și fetele cu dizabilități, al. 5.

fundamentală pentru participarea copiilor la viața publică și a comunității și pentru dreptul lor de a se face auziți ca și pentru libertatea lor de exprimare și de asociere. Adulții au de jucat un rol cheie în promovarea unui mediu care să le permită copiilor și tinerilor cu dizabilități să înființeze și să activeze, formal și informal, în cadrul propriilor organizații și inițiative, inclusiv prin cooperare cu adulții și cu alți copii și tineri.

B. Deosebirea dintre organizațiile persoanelor cu dizabilități și alte organizații ale societății civile

13. Organizațiile persoanelor cu dizabilități trebuie deosebite de organizațiile „pentru” persoane cu dizabilități, care asigură servicii și/sau activează în numele persoanelor cu dizabilități, ceea ce, în practică, poate duce la un conflict de interese prin aceea că astfel de organizații dau prioritate scopului lor ca entități private în dauna drepturilor persoanelor cu dizabilități. Statele părți ar trebui să acorde o importanță deosebită punctelor de vedere ale persoanelor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, să sprijine capacitatea și întărirea unor astfel de organizații și să se asigure că se dă prioritate afirmării punctelor lor de vedere în cadrul proceselor de luare a deciziilor.⁷

14. Trebuie să se facă distincție între organizațiile persoanelor cu dizabilități și organizațiile societății civile. Termenul „organizații ale societății civile” acoperă diferite tipuri de organizații, incluzând organizații/institute de cercetare, organizații ale furnizorilor de servicii și alte părți interesate din mediul privat. Organizațiile persoanelor cu dizabilități sunt un tip specific de organizație a societății civile. Ele pot face parte dintr-o organizație-umbrelă principală a societății civile și/sau din coaliții care nu fac neapărat în mod necesar apologia drepturilor persoanelor cu dizabilități, dar care pot sprijini includerea acestora pe agenda principală a drepturilor omului. În conformitate cu articolul 33 (3), toate organizațiile societății civile, inclusiv organizațiile persoanelor cu dizabilități, au de jucat un rol în monitorizarea Convenției. Statele părți trebuie să dea prioritate punctelor de vedere ale organizațiilor persoanelor cu dizabilități atunci când abordează probleme legate de persoanele

cu dizabilități și atunci când creează cadre prin care cer organizațiilor societății civile și altor factori de interes să consulte și să implice organizațiile persoanelor cu dizabilități în activitatea lor legată de drepturile înscrise în Convenție precum și de alte teme ca nediscriminarea, pacea și drepturile privind mediul.

C. Sfera articolului 4 (3)

15. Pentru a-și îndeplini obligațiile în conformitate cu articolul 4 (3), statele părți ar trebui să includă obligația de a consulta îndeaproape și de a implica în mod activ persoanele cu dizabilități, prin intermediul propriilor organizații, în cadre juridice și de reglementare și proceduri la toate nivelurile și în toate ramurile administrației publice. Statele părți ar trebui să ia în considerare, de asemenea, consultările și implicarea persoanelor cu dizabilități ca o etapă obligatorie înainte de aprobarea legilor, regulamentelor și politicilor, indiferent dacă sunt generale sau specifice dizabilității. Prin urmare, consultările ar trebui să înceapă în primele etape și să ofere o contribuție la produsul final în toate procesele de luare a deciziilor. Consultările ar trebui să includă organizații care reprezintă o mare varietate a persoanelor cu dizabilități, la nivel local, național, regional și internațional.

16. Toate persoanele cu dizabilități, fără nicio formă de excludere bazată pe tipul de deficiență, cum ar fi persoanele cu dizabilități psihosociale sau intelectuale, pot participa efectiv și pe deplin, fără discriminare, în mod egal cu ceilalți.⁸ Dreptul de a participa la consultări prin intermediul organizațiilor reprezentative ar trebui să fie recunoscut în mod egal pentru toate persoanele cu dizabilități, indiferent de orientarea sexuală și identitatea lor de gen, de exemplu. Statele părți ar trebui să adopte un cadru cuprinzător de combatere a discriminării pentru a asigura drepturile și libertățile fundamentale ale tuturor persoanelor cu dizabilități și să retragă legislația care incriminează indivizii sau organizațiile persoanelor cu dizabilități pe motive de sex, gen sau statutul social al membrilor săi și le refuză dreptul de a participa la viața publică și politică.

17. Obligația legală a statelor părți de a asigura consultări cu organizațiile persoanelor

⁷ A/HRC/31/62, a. 38; și A/71/314, al. 64.

⁸ A/HRC/19/36, al. 15–17.

cu dizabilități include accesul la spațiile publice de luare a deciziilor, precum și alte domenii de cercetare, design universal, parteneriate, putere delegată și controlul exercitat de către cetățeni.⁹ Mai mult, este o obligație care include organizațiile mondiale și/sau regionale ale persoanelor cu dizabilități.

1. Aspecte legate de persoanele cu dizabilități

18. Sintagma „privind problemele legate de persoanele cu dizabilități”, astfel cum se menționează la articolul 4 (3), acoperă întreaga gamă de măsuri legislative, administrative și de altă natură care pot avea un impact direct sau indirect asupra drepturilor persoanelor cu dizabilități. Interpretarea largă a problemelor legate de persoanele cu dizabilități permite statelor părți să integreze dizabilitatea prin politici incluzive, luând măsuri pentru ca persoanele cu dizabilități să fie considerate în mod egal cu ceilalți. De asemenea, statele părți trebuie să se asigure că cunoștințele și experiențele de viață ale persoanelor cu dizabilități sunt luate în considerare atunci când se iau decizii cu privire la noi măsuri legislative, administrative și de altă natură. Aceasta include procesele de luare a deciziilor, cum ar fi legile generale și bugetul public sau legile specifice legate de dizabilități, care ar putea avea un impact asupra vieții lor.¹⁰

19. Consultarea în temeiul articolului 4 (3) împiedică statele părți să se angajeze în orice act sau practică ce ar putea fi incompatibilă cu Convenția și cu drepturile persoanelor cu dizabilități. În caz de litigiu cu privire la impactul direct sau indirect al măsurilor în discuție, revine autorităților publice ale statelor părți să dovedească faptul că problema în discuție nu ar avea un efect disproporționat asupra persoanelor cu dizabilități și, prin urmare, că nu este necesară nicio consultare.

20. Exemple de probleme care afectează în mod direct persoanele cu dizabilități sunt dezinstituționalizarea, pensiile de asigurări sociale și de invaliditate, asistența personală, cerințele de accesibilitate și politicile de adaptare rezonabilă. Măsurile care afectează indirect persoanele cu dizabilități ar putea să vizeze legea constituțională, drepturile

electorale, accesul la justiție, numirea autorităților administrative care reglementează politicile specifice dizabilități sau politicile publice în domeniul educației, sănătății, muncii și ocupării forței de muncă.

2. „Să consulte îndeaproape și să implice în mod activ”

21. „Să consulte îndeaproape și să implice în mod activ” persoanele cu dizabilități prin intermediul organizațiilor lor reprezentative este o obligație în temeiul dreptului internațional al drepturilor omului care necesită recunoașterea capacității juridice a fiecărei persoane de a participa la procesele decizionale în baza autonomiei personale și a autodeterminării. Consultarea și implicarea în procesele de luare a deciziilor pentru punerea în aplicare a Convenției precum și în alte procese decizionale ar trebui să implice toate persoanele cu dizabilități și, dacă este necesar, să sprijine regimurile de luare a deciziilor.

22. Statele părți ar trebui să abordeze, să consulte și să implice sistematic și deschis, într-o manieră semnificativă și în timp util, organizațiile persoanelor cu dizabilități. Acest lucru necesită acces la toate informațiile relevante, inclusiv site-urile de internet ale organismelor publice, prin formate digitale accesibile și adaptare rezonabilă atunci când este necesar, cum ar fi furnizarea de interpreți în limbajul semnelor, textul ușor de citit și limbajul simplu, comunicarea prin Braille și tactilă. Consultările deschise asigură persoanelor cu dizabilități accesul la toate spațiile de luare publică a deciziilor, în condiții de egalitate cu ceilalți, inclusiv la fondurile naționale și la toate organismele publice de decizie relevante pentru implementarea și monitorizarea Convenției.

23. Autoritățile publice ar trebui să țină seama în mod corespunzător și cu prioritate de opiniile și punctele de vedere ale organizațiilor persoanelor cu dizabilități atunci când abordează aspecte legate direct de persoanele cu dizabilități. Autoritățile publice care conduc procesele de luare a deciziilor au datoria să informeze organizațiile persoanelor cu dizabilități cu privire la rezultatele acestor procese, inclusiv să dea o explicație clară într-un format ușor de înțeles a constatărilor, considerentelor și raționamentului deciziilor privind modul în care au fost luate în

⁹ A/HRC/31/62, al. 63; și A/HRC/34/58, al. 63.

¹⁰ A/HRC/31/62, al. 64.

considerare opiniile acestora și de ce.

3. Includerea copiilor cu dizabilități

24. Articolul 4 (3) recunoaște, de asemenea, importanța includerii sistematice a „copiilor cu dizabilități” în elaborarea și punerea în aplicare a legislației și a politicilor de punere în aplicare a Convenției precum și în alte procese de luare a deciziilor, prin intermediul organizațiilor copiilor cu dizabilități sau sprijinirea copiilor cu dizabilități. Aceste organizații sunt esențiale pentru facilitarea, promovarea și asigurarea autonomiei individuale și a participării active a copiilor cu dizabilități. Statele părți ar trebui să creeze un mediu favorabil pentru înființarea și funcționarea organizațiilor reprezentative ale copiilor cu dizabilități, ca parte a obligației lor de a susține dreptul la libertatea de asociere, inclusiv prin asigurarea de resurse adecvate de susținere.

25. Statele părți trebuie să adopte legi, reglementări și să elaboreze programe pentru a se asigura că toată lumea înțelege și respectă voința și preferințele copiilor și ia întotdeauna în considerare capacitățile lor personale aflate în evoluție. Recunoașterea și promovarea dreptului la autonomie individuală este de o importanță capitală pentru ca toate persoanele cu dizabilități, inclusiv copiii, să fie respectate ca titulari de drepturi.¹¹ Copiii cu dizabilități sunt cei mai în măsură să-și exprime propriile cerințe și experiențe necesare pentru elaborarea legislației și a programelor adecvate în conformitate cu Convenția.

26. Statele părți pot organiza seminarii/întâlniri în care copiii cu dizabilități sunt invitați să-și exprime opiniile. De asemenea, ar putea face invitații deschise copiilor cu dizabilități să prezinte eseuri pe teme specifice, încurajându-i să dezvolte subiectul experiențelor proprii nemijlocite sau așteptările lor în viață. Eseurile ar putea fi rezumate drept date provenite de la copii înșiși și incluse direct în procesele de luare a deciziilor.

4. Participare deplină și efectivă

27. „Participarea deplină și efectivă” (art. 3 (c)) în societate se referă la implicarea tuturor persoanelor, inclusiv a persoanelor cu

¹¹ Articolul 7 (3) din Convenție. A se vedea Comitetul pentru drepturile copilului, Comentariul general nr. 12 (2009) cu privire la dreptul copilului de a fi audiat, al. 134.

dizabilități, pentru a le asigura sentimentul de apartenență și de a face parte din societate. Aceasta include încurajarea și acordarea sprijinului adecvat, inclusiv sprijinul reciproc și sprijinul pentru a participa la viața societății, precum și lipsa stigmatizării și existența senzației de siguranță și respect atunci când se exprimă în public. Participarea deplină și efectivă presupune ca statele părți să faciliteze participarea și să se consulte cu persoanele cu dizabilități care sunt reprezentative pentru o mare diversitate a dizabilităților.

28. Dreptul de participare este un drept civil și politic și o obligație cu aplicare imediată, care nu este supusă niciunei restricții bugetare, care trebuie să se aplice proceselor de luare a deciziilor, implementării și monitorizării Convenției. Prin garantarea participării organizațiilor persoanelor cu dizabilități la fiecare dintre aceste etape, persoanele cu dizabilități ar putea să identifice mai bine și să indice măsuri care ar putea fie să le promoveze, fie să le împiedice drepturile, ceea ce duce în cele din urmă la rezultate mai bune pentru astfel de procese decizionale. Participarea deplină și eficientă trebuie înțeleasă ca un proces, și nu ca un eveniment individual ce are loc o singură dată.¹²

29. Participarea persoanelor cu dizabilități la implementarea și monitorizarea Convenției este posibilă atunci când aceste persoane își pot exercita drepturile la libertatea de exprimare, întrunire și asociere pașnică, consacrate în articolele 19, 21 și 22 din Pactul internațional privind drepturile civile și politice. Persoanelor cu dizabilități și organizațiilor lor reprezentative care participă la procese publice de luare a deciziilor în vederea implementării și monitorizării Convenției ar trebui să li se recunoască rolul de apărători ai drepturilor omului¹³ și trebuie să fie protejate împotriva intimidării, hărțuirii și represaliilor, în special atunci când exprimă opinii divergente.

30. Dreptul la participare include, de asemenea, obligații legate de dreptul la un proces echitabil și dreptul de a fi audiat. Statele părți care colaborează îndeaproape cu organizațiile persoanelor cu dizabilități și care implică în mod activ organizațiile persoanelor cu dizabilități în luarea deciziilor publice pun în

¹² Comentariul general nr. 12, al. 133.

¹³ A se vedea Rezoluția Adunării Generale 53/144, anexa.

aplicare și dreptul persoanelor cu dizabilități de a participa pe deplin și efectiv la viața publică și politică, inclusiv dreptul de a vota și de a candida în alegeri (articolul 29 al Convenției).

31. Participarea completă și eficientă implică includerea persoanelor cu dizabilități în diferite organisme decizionale, atât la nivel local, regional, național și internațional, cât și în cadrul instituțiilor naționale pentru drepturile omului, al comitetelor ad-hoc, al consiliilor și al organizațiilor regionale sau municipale. Statele părți ar trebui să recunoască în legislația și practica lor că toate persoanele cu dizabilități pot fi numite sau alese în orice organ reprezentativ: de exemplu, asigurarea numirii persoanelor cu dizabilități în consiliile pentru persoane cu dizabilități la nivel municipal sau ca titulari ai unei funcții speciale pentru drepturile persoanelor cu dizabilități în componența instituțiilor naționale pentru drepturile omului.

32. Statele părți ar trebui să consolideze participarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități la nivel internațional, de exemplu la forumul politic la nivel înalt privind dezvoltarea durabilă și la mecanismele regionale și universale din domeniul drepturilor omului. Participarea persoanelor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, va avea astfel ca urmare o eficiență sporită și utilizarea în condiții de egalitate a resurselor publice, ceea ce va duce la rezultate mai bune pentru aceste persoane și comunitățile lor.

33. Participarea completă și eficientă poate fi, de asemenea, un instrument transformator pentru schimbarea socială și poate promova acțiunea și emanciparea indivizilor. Implicarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități în toate formele de luare a deciziilor consolidează abilitatea acestor persoane de a promova și negocia și le permite să-și exprime opiniile mai mult, să-și realizeze aspirațiile și să-și întărească vocile, fie ele la unison sau disonante. Statele părți ar trebui să asigure participarea deplină și eficientă a persoanelor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, ca o măsură de realizare a includerii lor în societate și de combatere a discriminării împotriva acestora. Statele părți care asigură o participare completă și eficientă și conlucrează cu organizații ale persoanelor cu dizabilități îmbunătățesc transparența și responsabilitatea, făcându-le să răspundă la cerințele acestor

persoane.¹⁴

D. Articolul 33: implicarea societății civile în implementarea și monitorizarea la nivel național

34. Articolul 33 al Convenției stabilește mecanismele naționale de implementare și cadrele de monitorizare independente și prevede participarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități la acestea. Articolul 33 trebuie citit și înțeles ca suplimentând articolul 4 (3).

35. Articolul 33 (1) cere statelor părți să stabilească unul sau mai multe puncte focale și/sau mecanisme de coordonare pentru a asigura punerea în aplicare a Convenției și pentru a facilita acțiunile aferente. Comitetul recomandă ca punctele focale ale statelor părți și/sau mecanismele de coordonare să includă reprezentanții organizațiilor persoanelor cu dizabilități și de asemenea recomandă proceduri oficiale de angajare și de legătură cu astfel de organizații în procesele de consultare legate de Convenție.

36. În conformitate cu articolul 33 (2), Comitetul a recunoscut importanța înființării, menținerii și promovării unor cadre de monitorizare independente, inclusiv instituțiile naționale pentru drepturile omului, în toate etapele procesului de monitorizare.¹⁵ Aceste instituții joacă un rol-cheie în procesul de monitorizare a Convenției, în promovarea respectării ei la nivel național și în facilitarea acțiunilor coordonate ale actorilor naționali, inclusiv instituțiile statului și ale societății civile, de protejare și promovare a drepturilor omului.

37. Articolul 33 (3) subliniază obligația statelor părți de a se asigura că societatea civilă este implicată și poate participa la cadrul independent de monitorizare stabilit în conformitate cu Convenția. Implicarea societății civile ar trebui să includă persoanele cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative.

38. Statele părți ar trebui să se asigure că structurile de monitorizare independente permit, facilitează și asigură implicarea activă a organizațiilor persoanelor cu dizabilități în astfel de structuri și procese prin mecanisme formale,

¹⁴ A/HRC/31/62, al. 1–3.

¹⁵ CRPD/C/GBR/CO/1, al. 7 și 37; CRPD/C/BIH/CO/1, al. 58; CRPD/C/ARE/CO/1, al. 61; și CRPD/C/SRB/CO/1, al. 67.

asigurându-se că vocile lor sunt auzite și recunoscute în rapoartele lor și în analiza efectuată. Incluziunea organizațiilor persoanelor cu dizabilități în structura independentă de monitorizare și activitatea acestora poate lua mai multe forme, de exemplu, prin ocuparea unor poziții în consiliile de administrație sau în organele consultative ale structurilor independente de monitorizare.

39. Articolul 33 (3) implică faptul că statele părți trebuie să sprijine și să finanțeze consolidarea capacității în cadrul societății civile, în special a organizațiilor persoanelor cu dizabilități, pentru a asigura participarea lor efectivă la procesele structurilor independente de monitorizare. Organizațiile persoanelor cu dizabilități ar trebui să dispună de resurse adecvate, inclusiv de sprijin prin finanțare independentă și autogestionată, să participe la structurile de monitorizare independente și să se asigure că sunt îndeplinite cerințele de adaptare rezonabilă și accesibilitate pentru calitatea de membru. Sprijinul și finanțarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități în legătură cu articolul 33 (3) completează obligațiile statelor părți în temeiul articolului 4 (3) din Convenție și nu le exclud.

40. Atât Convenția, cât și strategiile de implementare a acesteia trebuie să fie traduse, să fie accesibile și să fie puse la dispoziția persoanelor care acoperă o mare varietate de deficiențe. Statele părți ar trebui să ofere persoanelor cu dizabilități accesul la informații care să le permită să înțeleagă și să evalueze problemele în procesul de luare a deciziilor și să exprime puncte de vedere semnificative.

41. Pentru a pune în aplicare articolul 33 (3), statele părți ar trebui să se asigure că organizațiile persoanelor cu dizabilități au un acces facil la punctele focale din cadrul guvernului și/sau mecanismului de coordonare.

III. Obligațiile statelor părți

42. În observațiile sale finale, Comitetul a reamintit statelor părți obligația lor de a se consulta în mod atent și în timp util cu persoanele cu dizabilități prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, inclusiv cele care reprezintă femeile și copiii cu dizabilități, în elaborarea și punerea în aplicare a legislației și a politicilor de punere în aplicare a Convenției și în alte procese decizionale.

43. Statele părți au obligația de a asigura

transparența proceselor de consultare, furnizarea de informații adecvate și accesibile și implicarea din timp și continuă. Statele părți nu ar trebui să ascundă informații, să condiționeze sau să împiedice organizațiile persoanelor cu dizabilități să-și exprime liber opiniile în cadrul consultărilor și al proceselor decizionale. Aceasta include atât organizațiile înregistrate, cât și cele neînregistrate, în conformitate cu dreptul la libertatea de asociere, care ar trebui să fie prevăzut de lege și să protejeze în mod egal și asociațiile care nu sunt înregistrate.¹⁶

44. Statele părți nu ar trebui să impună ca o organizație a persoanelor cu dizabilități să fie înregistrată ca o condiție prealabilă pentru participarea la procese largi de consultare. Pe de altă parte, acestea ar trebui să se asigure că organizațiile persoanelor cu dizabilități se pot înregistra și își exercită dreptul de participare în temeiul articolului 4 (3) și al articolului 33 (3), oferind sisteme de înregistrare gratuite și accesibile și facilitând înregistrarea acestor organizații.¹⁷

45. Statele părți trebuie să asigure accesul persoanelor cu dizabilități la toate facilitățile și procedurile legate de luarea deciziilor publice și de consultare. Statele părți trebuie să ia măsurile adecvate pentru a oferi persoanelor cu dizabilități, inclusiv celor cu autism, accesul la mediul fizic, prin aceasta înțelegând clădirile, transportul, educația, informarea și comunicarea în limba proprie, inclusiv noile tehnologii și sisteme ale informației, paginile de internet ale organismelor publice și alte facilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în mediul urban, cât și în cel rural. De asemenea, statele părți trebuie să se asigure că procesele de consultare sunt accesibile – de exemplu, prin furnizarea de interpreți în limbajul semnelor, Braille și Easy Read* – și trebuie să ofere sprijin, finanțare și adaptare rezonabilă, după

¹⁶ A/HRC/31/62, al. 45; și A/HRC/20/27, al. 56.

¹⁷ A/HRC/31/62, al. 40.

* Easy Read (=ușor de citit, în limba engleză) este o metodă de prezentare a unui text în formă scrisă astfel încât să fie ușor de înțeles de persoanele care întâmpină dificultăți la citit. De regulă, Easy Read folosește propoziții de 10 până la cel mult 15 cuvinte, iar fiecare propoziție trebuie să conțină doar o singură idee și un singur verb. Verbele se folosesc la diateza activă în locul diatezei pasive. În cadrul conceptului Easy Read, textul este astfel redactat încât să exprime ideile printr-un număr mic de cuvinte simple, iar cuvintele sau ideile dificile sunt explicate fiecare într-o propoziție separată.

caz și la cerere,¹⁸ pentru a asigura participarea reprezentanților tuturor persoanelor cu dizabilități în procesele de consultare, așa cum sunt definite în al. 11, 12 și 50.

46. Organizațiile persoanelor cu deficiențe senzoriale și intelectuale, inclusiv organizațiile axate pe autoreprezentare și organizațiile persoanelor cu dizabilități psihosociale ar trebui să primească asistenți în timpul întrunirii și persoane de sprijin, informații în formate accesibile (cum ar fi limbajul simplu, Easy Read, sisteme de comunicare alternativă și augmentativă și pictograme), interpretarea limbajului semnelor, interpreți-ghizi pentru persoanele cu surdocecitate și/sau subtitrarea în timpul dezbaterilor publice.¹⁹ De asemenea, statele părți ar trebui să aloce resurse financiare pentru acoperirea cheltuielilor legate de procesele de consultare pentru reprezentanții organizațiilor persoanelor cu dizabilități, inclusiv cheltuielile de transport și alte cheltuieli necesare pentru a participa la ședințe și la briefingurile tehnice.

47. Consultările cu organizațiile persoanelor cu dizabilități trebuie să se caracterizeze prin transparență, respect reciproc, dialog semnificativ și un obiectiv sincer pentru a ajunge la un acord colectiv privind procedurile care să răspundă diversității persoanelor cu dizabilități. Astfel de procese ar trebui să permită termene rezonabile și realiste, ținând seama de natura organizațiilor persoanelor cu dizabilități, care depind adesea de munca „voluntarilor”. Statele părți ar trebui să efectueze evaluări periodice ale funcționării mecanismelor de participare și de consultare, cu implicarea activă a organizațiilor persoanelor cu dizabilități.²⁰

48. Punctelor de vedere ale persoanelor cu dizabilități, exprimate prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, trebuie să li se acorde importanța cuvenită. Statele părți trebuie să garanteze că acestea nu sunt audiate doar ca o simplă formalitate sau ca o abordare pur simbolică a consultării.²¹ Statele părți trebuie să țină cont de rezultatele acestor consultări și să le

reflecte în deciziile adoptate,²² informând în mod corespunzător participanții cu privire la rezultatul procesului.²³

49. Statele părți, consultând îndeaproape și în mod eficient și implicând activ organizațiile persoanelor cu dizabilități, trebuie să instituie mecanisme și proceduri adecvate și transparente, pe diferitele sfere de activitate și niveluri ale guvernului, care să ia în considerare în mod explicit opiniile acestor organizații atunci când motivează o decizie publică.

50. Statele părți trebuie să asigure consultarea strânsă și implicarea activă a organizațiilor persoanelor cu dizabilități care reprezintă toate persoanele cu dizabilități, incluzând, dar fără a se limita la acestea, femeile, persoanele în vârstă, copiii, cei care necesită un nivel ridicat de sprijin,²⁴ victimele minelor terestre, migranții, refugiații, solicitanții de azil, persoanele strămutate intern, persoanele fără documente și persoanele apatride, persoanele cu tulburări psihosociale reale sau percepute, persoanele cu dizabilități intelectuale, persoanele cu neurodiversitate, inclusiv persoanele cu autism sau demență, persoanele cu albinism, afecțiuni fizice permanente, și persoanele cu deficiențe de vedere și persoanele cu afecțiuni precum surzenia, surdocecitatea sau altfel de afecțiuni ale auzului și/sau cei care trăiesc cu HIV/SIDA. Obligația statelor părți de a implica organizații ale persoanelor cu dizabilități cuprinde, de asemenea, persoanele cu dizabilități cu o orientare sexuală specifică și/sau identitate de gen, persoanele intersex cu dizabilități și persoanele cu dizabilități aparținând popoarelor indigene, minorităților naționale, etnice, religioase sau lingvistice și cele care trăiesc în zonele rurale.

51. Statele părți trebuie să interzică discriminarea și alte practici ale terților, cum ar fi furnizorii de servicii, care interferează direct sau indirect cu dreptul persoanelor cu dizabilități de a fi consultate îndeaproape și de a participa activ la procesele de luare a deciziilor legate de Convenție.

52. Statele părți trebuie să adopte și să pună în aplicare legi și politici pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități își pot exercita dreptul

¹⁸ Comentariul general nr. 6 (2018) privind egalitatea și nediscriminarea, al. 23 și 40.

¹⁹ A/HRC/31/62, al. 75-77.

²⁰ Ibid, al. 78-80.

²¹ Comitetul pentru drepturile copilului, Comentariul general nr. 12, al. 132.

²² CRPD/C/COL/CO/1, al. 11 (a).

²³ Comitetul pentru drepturile copilului, Comentariul general nr. 12, al. 45.

²⁴ CRPD/C/ARM/CO/1, al. 6 (a).

de a fi consultate și nu sunt împiedicate de către alte persoane să se implice. Aceste măsuri includ creșterea gradului de conștientizare a membrilor familiei, a furnizorilor de servicii și a angajaților publici cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități de a participa la viața publică și politică. Statele părți trebuie să instituie mecanisme de denunțare a conflictelor de interese ale reprezentanților organizațiilor persoanelor cu dizabilități sau ale altor părți interesate, pentru a preveni impactul lor negativ asupra autonomiei, voinței și preferințelor persoanelor cu dizabilități.

53. Pentru a-și îndeplini obligațiile care le revin în temeiul articolului 4 (3), statele părți trebuie să adopte cadre și proceduri juridice și de reglementare pentru a asigura implicarea deplină și egală a persoanelor cu dizabilități prin intermediul organizațiilor lor reprezentative în procesele decizionale și în elaborarea legislației și a politicilor privind problemele legate de persoanele cu dizabilități, inclusiv legislația, politicile, strategiile și planurile de acțiune în materie de dizabilități. Statele părți trebuie să adopte dispoziții care să permită organizațiilor persoanelor cu dizabilități locuri, de exemplu, în comisii permanente și/sau grupuri de lucru temporare, acordându-le dreptul de a desemna membri executivi ai acestor organe.

54. Statele părți trebuie să stabilească și să reglementeze procedurile oficiale de consultare, inclusiv planificarea anchetelor, întâlnirilor și a altor metode, stabilind termene adecvate, angrenarea timpurie a organizațiilor persoanelor cu dizabilități și difuzarea prealabilă, la timp și largă a informațiilor relevante pentru fiecare proces. Statele părți trebuie, prin consultare cu organizațiile persoanelor cu dizabilități, să creeze instrumente online accesibile pentru consultări și/sau să furnizeze metode alternative de consultare în formate digitale accesibile. Pentru a se asigura că nimeni nu este lăsat în urmă în ceea ce privește procesele de consultare, statele părți trebuie să numească persoane care au rolul de a urmări participarea, observând dacă există grupuri slab reprezentate și asigurând îndeplinirea cerințelor de accesibilitate și de adaptare rezonabilă. În mod similar, acestea trebuie să se asigure că sunt implicate și consultate organizațiile persoanelor cu dizabilități reprezentând toate aceste grupuri, inclusiv prin furnizarea de informații privind cerințele de adaptare rezonabilă și de

accesibilitate.

55. Statele părți trebuie să aibă în vedere și consultarea și antrenarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități atunci când întreprind studii și analize pregătitoare în vederea elaborării politicilor. Forumurile și procesele publice de revizuire a propunerilor de politici trebuie să fie pe deplin accesibile persoanelor cu dizabilități pentru ca acestea să poată participa.

56. Statele părți trebuie să se asigure că participarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități în cadrul proceselor de monitorizare, prin intermediul unor cadre de monitorizare independente, are la bază proceduri clare, o etapizare adecvată și punerea prealabilă la dispoziție a informațiilor relevante. Sistemele de monitorizare și de evaluare trebuie să examineze gradul de angajare a organizațiilor persoanelor cu dizabilități în toate politicile și programele și să asigure tratarea cu prioritate a punctelor de vedere ale acestor persoane. Pentru a-și îndeplini responsabilitatea principală de a furniza servicii, statele părți ar trebui să caute să încheie parteneriate cu organizațiile persoanelor cu dizabilități pentru a obține părerile a înșiși utilizatorilor serviciilor.²⁵

57. Statele părți ar trebui să încurajeze, de preferință, crearea unei coaliții reprezentative unice, unitare și diversificate a organizațiilor persoanelor cu dizabilități care să includă toate categoriile de dizabilități și să respecte diversitatea și paritatea acestora și să asigure implicarea și participarea lor la monitorizarea Convenției la nivel național. Organizațiile societății civile, în general, nu pot reprezenta organizațiile persoanelor cu dizabilități și nici nu pot reproduce activitatea acestora.²⁶

58. Promovarea susținerii cauzei proprii și a abilitării persoanelor cu dizabilități sunt componente esențiale ale participării lor la treburile publice; acestea cer dezvoltarea abilităților tehnice, administrative și de comunicare și facilitarea accesului la informații și instrumente privind drepturile, legislația și elaborarea politicilor.

59. Barierele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități în accesarea educației incluzive le compromit șansele și le subminează capacitatea de a fi implicate în luarea deciziilor publice, care, la rândul lor, au un impact negativ asupra

²⁵ A/71/314, al. 65–66.

²⁶ CRPD/C/ESP/CO/1, al. 6; și CRPD/C/NZL/CO/1, al. 4.

capacității instituționale a organizațiilor lor. Barierele în calea accesului la transportul public, lipsa adaptărilor rezonabile și veniturile scăzute sau insuficiente și șomajul în rândul persoanelor cu dizabilități limitează, de asemenea, capacitatea acestor persoane de a se angaja în activități ale societății civile.

60. Statele părți ar trebui să consolideze capacitatea organizațiilor persoanelor cu dizabilități de a participa la toate etapele de elaborare a politicilor prin asigurarea formării capacităților și a perfecționării privind modelul dizabilității perceput prin prisma drepturilor omului, inclusiv prin finanțare independentă. Statele părți ar trebui să sprijine, de asemenea, persoanele cu dizabilități și organizațiile lor reprezentative în dezvoltarea competențelor, cunoștințelor și deprinderilor necesare pentru a promova în mod independent participarea lor deplină și efectivă în societate și pentru dezvoltarea unor principii mai puternice de guvernare democratică, cum ar fi respectarea drepturilor omului, statul de drept, transparența, responsabilitatea, pluralismul și participarea. În plus, statele părți ar trebui să ofere îndrumări cu privire la modul de accesare a finanțării și diversificarea surselor de sprijin.²⁷

61. Statele părți trebuie să se asigure că organizațiile persoanelor cu dizabilități se pot înregistra ușor și liber și pot căuta și asigura fonduri și resurse de la donatori naționali și internaționali, inclusiv persoane fizice, companii private, toate fundațiile publice și private, organizațiile societății civile, și organizațiile de stat, regionale și internaționale.²⁸ Comitetul recomandă statelor părți să adopte criteriile de alocare a fondurilor pentru consultare, inclusiv prin:

(a) furnizarea de fonduri direct organizațiilor persoanelor cu dizabilități, evitând intermedierea terților;

(b) Orientarea resurselor cu precădere către acele organizații ale persoanelor cu dizabilități care se concentrează în primul rând pe promovarea drepturilor ce vizează dizabilitatea;

(c) Alocarea de fonduri specifice organizațiilor femeilor cu dizabilități și copiilor cu dizabilități pentru a permite participarea lor deplină și efectivă la procesul de schițare, elaborare și implementare a legilor și politicilor

precum și la monitorizare;²⁹

(d) Distribuirea fondurilor în condiții de egalitate între diferite organizații ale persoanelor cu dizabilități, inclusiv finanțarea instituțională centrală durabilă, în loc să se limiteze la finanțarea pe proiecte;

(e) Asigurarea autonomiei organizațiilor persoanelor cu dizabilități în stabilirea agendei lor de promovare, în ciuda finanțării primite;

(f) Înțelegerea deosebirii dintre finanțarea destinată funcționării organizațiilor persoanelor cu dizabilități și cea destinată proiectelor desfășurate de astfel de organizații;

(g) Asigurarea finanțării tuturor organizațiilor persoanelor cu dizabilități, inclusiv a organizațiilor care se autopromovează și/sau a celor care nu au obținut un statut juridic din cauza legilor care neagă capacitatea juridică a membrilor lor și împiedică înregistrarea organizațiilor respective;

(h) Adoptarea și punerea în practică a proceselor de aplicare a finanțării în formate accesibile.

62. Statele părți ar trebui să asigure accesul organizațiilor persoanelor cu dizabilități la fondurile naționale pentru a-și susține activitățile în vederea evitării situațiilor în care trebuie să se bazeze numai pe surse externe, ceea ce le-ar limita capacitatea de a stabili structuri organizatorice viabile.³⁰ Organizațiile persoanelor cu dizabilități care beneficiază de sprijin din resursele financiare publice și private, completate de cotizațiile de membru, sunt mai în măsură să asigure participarea persoanelor cu dizabilități la toate formele de luare a deciziilor politice și administrative, să le acorde sprijin și să creeze și să execute activități individuale și diferite activități sociale în grup.

63. Statele părți trebuie să garanteze o finanțare adecvată și suficientă pentru organizațiile persoanelor cu dizabilități, prin crearea unui mecanism formal, recunoscut din punct de vedere legal, de exemplu fonduri fiduciare la nivel național și internațional.

64. Statele părți trebuie să mărească resursele publice pentru înființarea și consolidarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități care reprezintă toate tipurile de deficiențe. Ele ar trebui, de asemenea, să garanteze accesul acestora la finanțare națională, inclusiv prin

²⁷ A/HRC/31/62, al. 47–50.

²⁸ A/HRC/20/27, al. 67–68.

²⁹ CRPD/C/1/Rev.1, anexa.

³⁰ A/71/314, al. 65–66.

scutiri de taxe, precum și prin fonduri obținute prin loteria națională.³¹ Statele părți ar trebui să promoveze și să faciliteze accesul organizațiilor persoanelor cu dizabilități la finanțarea externă, ca parte a cooperării internaționale și a ajutorului pentru dezvoltare, inclusiv la nivel regional, în condiții de egalitate cu alte organizații neguvernamentale pentru drepturile omului.

65. Statele părți ar trebui să dezvolte mecanisme și proceduri puternice care să asigure sancțiuni eficiente pentru nerespectarea obligațiilor prevăzute la articolul 4 (3) și articolul 33 (3). Respectarea trebuie să fie monitorizată de organisme independente, de exemplu biroul ombudsmanului sau o comisie parlamentară, care au autoritatea de a iniția investigații și de a trage la răspundere autoritățile responsabile. În același timp, organizațiile persoanelor cu dizabilități ar trebui să aibă posibilitatea de a iniția acțiuni în justiție împotriva entităților atunci când constată că acestea din urmă nu au respectat articolul 4 (3) și articolul 33 (3).³² Aceste mecanisme ar trebui să facă parte din cadrele juridice care reglementează consultarea și implicarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități și legislația națională anti-discriminare,³³ la toate nivelurile de luare a deciziilor.

66. Statele părți ar trebui să recunoască valabilitatea căilor de atac prevăzute de lege, inclusiv a celor de natură colectivă, sau a plângerilor penale colective pentru a asigura respectarea dreptului persoanelor cu dizabilități de a participa la treburile publice. Autoritățile publice pot contribui în mod semnificativ la garantarea efectivă a accesului persoanelor cu dizabilități la justiție în situații care le afectează în mod negativ drepturile.³⁴ Căile de atac eficiente ar putea include: (a) suspendarea procedurii; (b) revenirea la o etapă anterioară a procedurii pentru a asigura consultarea și implicarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități; (c) întârzierea punerii în aplicare a deciziei până când au loc consultări adecvate; sau (d) anularea totală sau parțială a deciziei, pe baza nerespectării articolului 4 (3) și a articolului 33 (3).

³¹ A/59/401, al. 82 (l) și (t); și A/HRC/31/62, al. 51–54.

³² A/71/314, al. 68–69.

³³ Comentariul general nr. 6, al. 72.

³⁴ *Ibid.*, al. 73 (h).

IV. Relația cu alte prevederi ale Convenției

67. Articolul 3 identifică un set de principii generale care ghidează interpretarea și punerea în aplicare a Convenției. Printre acestea se numără „participarea și integrarea completă și efectivă în societate”, ceea ce înseamnă că participarea persoanelor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, străbate întregul text și se aplică întregii Convenții.³⁵

68. Ca parte a obligațiilor generale ale statelor părți, articolul 4 (3) se aplică întregii Convenții și este semnificativ pentru punerea în aplicare a tuturor obligațiilor sale.

69. Alineatele (1), (2) și (5) ale articolului 4 sunt de o importanță majoră în aplicarea alineatului 3 al aceluiași articol, deoarece includ obligațiile primare ale statelor părți, care se extind către toate părțile componente ale statelor federale, fără limitări sau excepții, în ceea ce privește înființarea structurilor și a cadrelor necesare și luarea de măsuri pentru a se conforma Convenției.

70. Așa cum prevede articolul 5, ar trebui să se adopte și să se monitorizeze politici de promovare a egalității și nediscriminării persoanelor cu dizabilități, în conformitate cu articolul 4 (3) și articolul 33 (3).³⁶ Consultarea strânsă și implicarea activă a organizațiilor persoanelor cu dizabilități, care reprezintă diversitatea societății, reprezintă o componentă esențială pentru succesul adoptării și monitorizării cadrelor juridice și a materialelor orientative pentru promovarea egalității în fapt și incluzive, inclusiv a adoptării unor măsuri de acțiune afirmativă.

71. Procedurile de consultare nu trebuie să excludă persoanele cu dizabilități și nici să facă discriminări pe motiv de dizabilitate. Procedurile și materialele asociate ar trebui să includă persoanele cu dizabilități și să le fie accesibile și de asemenea să includă termene și asistență tehnică pentru implicare în procesele de consultare încă din primele faze ale acestora. În toate procesele de dialog și consultare ar trebui să se asigure întotdeauna o adaptare

³⁵ Biroul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului, Monitorizarea Convenției cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități: Îndrumări pentru monitorizarea drepturilor omului, Seria Pregătire Profesională nr. 17 (New York și Geneva, 2010).

³⁶ A se vedea Comentariul general nr. 6.

rezonabilă, iar legislația și politicile vizând adaptarea rezonabilă trebuie dezvoltate în strânsă colaborare cu organizațiile persoanelor cu dizabilități și cu implicarea activă a acestora.

72. Articolul 6 al Convenției cere măsuri care să asigure dezvoltarea, promovarea și emanciparea deplină a femeilor și fetelor cu dizabilități. Statele părți ar trebui să încurajeze și să faciliteze înființarea organizațiilor femeilor și fetelor cu dizabilități, ca mecanism care să le permită participarea la viața publică, în condiții de egalitate cu bărbații cu dizabilități, prin intermediul propriilor organizații. Statele părți ar trebui să recunoască dreptul femeilor cu dizabilități de a se reprezenta și de a se organiza și să faciliteze implicarea lor efectivă în consultări strânse în conformitate cu articolul 4 (3) și articolul 33 (3). Femeile și fetele cu dizabilități ar trebui, de asemenea, să fie incluse în condiții de egalitate în toate ramurile și organismele cadrului de punere în aplicare și de monitorizare independentă. Toate organismele, mecanismele și procedurile de consultare trebuie să fie specifice pentru dizabilitatea respectivă, incluzive și să asigure egalitatea de gen.

73. Femeile cu dizabilități ar trebui să facă parte din conducerea organizațiilor persoanelor cu dizabilități în condiții de egalitate cu bărbații cu dizabilități și să li se ofere spațiu și atribuții în cadrul organizațiilor umbrelă ale persoanelor cu dizabilități prin reprezentare paritară, în comitetele femeilor, în programele de emancipare etc. Statele părți ar trebui să asigure participarea femeilor cu dizabilități, inclusiv a femeilor care sunt sub orice formă de tutelă sau instituționalizate, ca o condiție prealabilă pentru conceperea, implementarea și monitorizarea tuturor măsurilor care au impact asupra vieții lor. Femeile cu dizabilități ar trebui să poată participa la procesele decizionale care abordează aspecte care au un impact exclusiv sau disproporționat asupra lor, precum și asupra drepturilor femeilor și a politicilor privind egalitatea de gen în general, de exemplu, politicile privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive și toate formele de violență împotriva femeilor pe criterii de gen.

74. Articolele 4 (3) și 33 (3) sunt fundamentale în punerea în aplicare a drepturilor copiilor cu dizabilități, așa cum se menționează în articolul 7. Statele părți ar trebui

să ia măsuri pentru a asigura participarea și implicarea activă a copiilor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, în toate aspectele legate de planificarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea legislației, politicilor, serviciilor și programelor relevante care le afectează viața, la școală și la nivel comunitar, local, național și internațional. Scopul participării este emanciparea copiilor cu dizabilități și recunoașterea de către cei în grija cărora se află a faptului că aceștia sunt titulari de drepturi care pot juca un rol activ în comunitățile lor și, în sens mai larg, în societate. Acest lucru are loc la diferite niveluri, începând cu recunoașterea dreptului de a fi ascultat, și avansând până la angajarea activă în realizarea propriilor drepturi.³⁷

75. Statele părți trebuie să sprijine copiii cu dizabilități în luarea deciziilor, printre altele punându-le la dispoziție și creând condiții pentru folosirea oricărui mod de comunicare necesar pentru a facilita exprimarea opiniilor lor,³⁸ inclusiv prin informații pe înțelesul copiilor și sprijin adecvat pentru autopromovare, precum și să asigure o pregătire profesională adecvată pentru toți cei care lucrează cu și pentru acești copii.³⁹ Statele părți ar trebui, de asemenea, să asigure asistență și proceduri adecvate dizabilității și vârstei, precum și sprijin pentru copiii cu dizabilități. Participarea organizațiilor lor ar trebui considerată indispensabilă în cadrul consultărilor care abordează aspecte specifice care le privesc, iar opiniile acestora ar trebui să beneficieze de o pondere corespunzătoare, în funcție de vârstă și maturitate.

76. Articolul 4 (3) are o importanță deosebită în sensibilizarea opiniei publice (art. 8). Comitetul reamintește recomandările adresate statelor părți de a pune în aplicare, cu participarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități, programe sistematice de sensibilizare, inclusiv campanii mediatice prin posturi de radio publice și programe de

³⁷ Fondul Națiunilor Unite pentru Copii, „Cadrul conceptual pentru monitorizarea rezultatelor participării adolescenților” (martie 2018). Se poate accesa la: www.unicef.org/adolescence/files/Conceptual_Framework_for_Measuring_Outcomes_of_Adolescent_Participation_March_2018.pdf.

³⁸ Comitetul pentru drepturile copilului, Comentariul general nr. 12, al. 21.

³⁹ *Ibid.*, al. 16, 25 și 48.

televiziune, care să vizeze prezentarea persoanelor cu dizabilități în întreaga lor diversitate ca titulari de drepturi.⁴⁰ Campaniile de sensibilizare și programele de formare destinate tuturor funcționarilor din sectorul public trebuie să fie în conformitate cu principiile Convenției și să se bazeze pe modelul dizabilității din perspectiva drepturilor omului pentru a depăși stereotipurile legate de gen și dizabilități în societate.

77. Pentru ca organizațiile persoanelor cu dizabilități să poată participa în mod corespunzător la procesele de consultare și monitorizare ale Convenției, este esențial să existe accesibilitate optimă la proceduri, mecanisme, informații și comunicare, la facilități și clădiri, inclusiv la adaptare rezonabilă. Statele părți ar trebui să dezvolte, să adopte și să pună în aplicare standardele internaționale de accesibilitate precum și procesul de design universal, de exemplu în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor,⁴¹ pentru a asigura consultarea strânsă și implicarea activă a organizațiilor persoanelor cu dizabilități.⁴²

78. În situații de risc și urgențe umanitare (articolul 11), este important ca statele părți și actorii umanitari să asigure participarea activă și coordonarea și consultarea semnificativă cu organizațiile persoanelor cu dizabilități, inclusiv cele de la toate nivelurile reprezentând femei, bărbați și copii cu dizabilități de toate vârstele. Aceasta necesită implicarea activă a organizațiilor persoanelor cu dizabilități în elaborarea, implementarea și monitorizarea legislației și politicilor de urgență și stabilirea priorităților pentru distribuirea ajutorului, în conformitate cu articolul 4 (3). Statele părți ar trebui să promoveze înființarea de organizații ale persoanelor strămutate în interior sau ale refugiaților cu dizabilități care să-și poată promova drepturile în orice situație de risc, inclusiv în timpul conflictelor armate.

79. Recunoașterea egală în fața legii (articolul 12) asigură că toate persoanele cu dizabilități au dreptul să-și exercite capacitatea juridică deplină și au drepturi egale de a alege și de a controla deciziile care le afectează.

⁴⁰ CRPD/C/MDA/CO/1, al. 19; CRPD/C/AZE/CO/1, al. 21; și CRPD/C/TUN/CO/1, al. 21.

⁴¹ Comentariul general nr. 2 (2014) cu privire la accesibilitate, al. 5-7 și 30.

⁴² *Ibid.*, al. 16, 25 și 48.

Recunoașterea egală în fața legii este o condiție prealabilă pentru consultările directe și eficiente și pentru implicarea persoanelor cu dizabilități în elaborarea și implementarea legislației și a politicilor de punere în aplicare a Convenției. Comitetul recomandă ca nerespectarea articolului 12 să nu împiedice în niciun caz aplicarea incluzivă a articolului 4 (3) și a articolului 33 (3). Legile și politicile ar trebui modificate pentru a aborda această barieră în calea participării pe baza negării capacității juridice.

80. Comitetul reamintește Comentariul său general nr. 1 (2014) privind recunoașterea egală în fața legii, în care precizează că capacitatea juridică este cheia pentru accesul la o participare deplină și efectivă în societate și în procesele de luare a deciziilor și ar trebui garantată tuturor persoanelor cu dizabilități, inclusiv persoanelor cu dizabilități intelectuale, persoanelor cu autism și persoanelor cu tulburări psihosociale reale sau percepute, precum și copiilor cu dizabilități prin intermediul organizațiilor lor. Statele părți ar trebui să asigure existența unor modalități de luare asistată a deciziilor pentru a permite participarea la elaborarea politicilor și la consultări respectând totodată autonomia, voința și preferințele persoanei.

81. Dreptul persoanelor cu dizabilități de a avea acces la justiție (articolul 13) implică faptul că persoanele cu dizabilități au dreptul de a participa în condiții de egalitate cu ceilalți în sistemul justiției în ansamblu. Această participare ia multe forme și include persoanele cu dizabilități care au calitatea, de exemplu, de reclamant, de victime, de inculpați, de judecători, de juriști și avocați, ca parte a sistemului democratic care contribuie la buna guvernare.⁴³ Consultarea strânsă cu persoanele cu dizabilități prin intermediul organizațiilor lor reprezentative este esențială în toate procesele de adoptare și/sau modificare a legilor, reglementărilor, politicilor și programelor care vizează participarea acestor persoane la sistemul de justiție.

82. Pentru a preveni toate formele de exploatare, violență și abuz (art.16), statele părți trebuie să se asigure că toate facilitățile și programele destinate persoanelor cu dizabilități sunt monitorizate efectiv de către autoritățile

⁴³ *Beasley v. Australia* (CRPD/C/15/D/11/2013), al. 8.9; și *Lockrey v. Australia* (CRPD/C/15/D/13/2013), al. 8.9.

independente. Comitetul a observat că încălcările drepturilor persoanelor cu dizabilități continuă să se producă în unitățile care „oferă servicii” persoanelor cu dizabilități, cum ar fi instituțiile psihiatrice și/sau rezidențiale. În conformitate cu articolul 33 (3), aceasta înseamnă că, indiferent dacă autoritatea independentă de monitorizare, care este mandatată conform prevederilor articolului 16 (3), coincide cu cadrul independent de monitorizare prevăzut la articolul 33 (2), societatea civilă, inclusiv organizațiile persoanelor cu dizabilități, ar trebui să se implice activ în monitorizarea acestor facilități și servicii.

83. Reamintind Comentariul său general nr. 5 (2017) despre viața independentă și despre includerea în comunitate, consultările cu și implicarea activă a persoanelor cu dizabilități prin intermediul organizațiilor lor reprezentative sunt esențiale pentru adoptarea tuturor planurilor și strategiilor și pentru continuarea și monitorizarea aplicării dreptului la viață independentă și la includerea în comunitate (art. 19). Implicarea și consultarea activă la toate nivelurile în procesul de luare a deciziilor ar trebui să includă toate persoanele cu dizabilități. Persoanele cu dizabilități, inclusiv cele care trăiesc în prezent în instituții, ar trebui să fie implicate în planificarea, implementarea și monitorizarea strategiilor de dezinstituționalizare și în dezvoltarea serviciilor de sprijin, în mod deosebit cele adresate acelor persoane.⁴⁴

84. Accesul la informație (art. 21) este necesar pentru ca organizațiile persoanelor cu dizabilități să fie implicate și să participe pe deplin și să-și exprime liber opiniile în procesul de monitorizare. Astfel de organizații trebuie să primească informațiile în formate accesibile, inclusiv formate digitale, și tehnologii adecvate tuturor formelor de dizabilități, în timp util și fără costuri suplimentare. Aceasta include folosirea limbajelor semnelor, Easy Read, limbaj simplu și Braille, comunicare augmentativă și alternativă și toate celelalte mijloace moduri și formate de comunicare accesibile, alese de persoanele cu dizabilități în interacțiunile oficiale. Cu suficient timp înainte de orice consultare, ar trebui să fie puse la

⁴⁴ Comentariul general nr. 5 (2017) cu privire la viața independentă și includerea în comunitate, al. 71.

dispoziție toate informațiile relevante, inclusiv informațiile specifice, bugetare, statistice și alte informații relevante necesare pentru obținerea unui aviz informat.

85. Pentru a asigura dreptul la educație incluzivă (art. 24), în conformitate cu Comentariul general al Comitetului nr. 4 (2016) privind dreptul la educație incluzivă, statele părți ar trebui să se consulte și să implice în mod activ persoanele cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, în toate aspectele legate de planificarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea politicilor și legislației privind educația incluzivă.⁴⁵ Educația incluzivă este esențială pentru participarea persoanelor cu dizabilități, așa cum este descris în articolele 4 (3) și 33 (3). Educația permite oamenilor să înflorească și crește probabilitatea de participare în societate, care este necesară pentru a asigura implementarea și monitorizarea Convenției. Statele părți ar trebui să se asigure că instituțiile de învățământ publice și private se consultă cu persoanele cu dizabilități și se asigură că opiniile lor sunt luate în considerare în mod corespunzător în sistemul de învățământ.

86. Adoptarea tuturor politicilor privind dreptul persoanelor cu dizabilități la muncă și la angajare (art. 27) ar trebui să fie luată cu consultarea și cu implicarea organizațiilor reprezentative ale persoanelor cu dizabilități. Politicile ar trebui să încerce să garanteze accesul la locuri de muncă; să promoveze munca pe o piață a muncii și un mediu de muncă deschise, incluzive, nediscriminatorii, accesibile și competitive; să asigure egalitatea de șanse și egalitatea de gen; și să asigure acomodare rezonabilă și sprijin pentru toate persoanele cu dizabilități.

87. Realizarea dreptului la un standard de viață adecvat și protecție socială (art. 28) are o legătură directă cu articolul 4 (3). Participarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități la politicile publice este esențială pentru a se asigura ca situațiile specifice de excludere, inegalitate și sărăcie în rândul persoanelor cu dizabilități și familiilor lor care trăiesc în sărăcie să fie abordate de autoritățile statelor părți. Statele părți ar trebui, în special, să încerce să conlucreze cu organizații ale persoanelor cu dizabilități și ale persoanelor cu dizabilități care

⁴⁵ Comentariul general nr. 4, al. 7.

sunt șomere, care nu au un venit fix sau care nu pot lucra din cauza pierderii implicite a drepturilor sau indemnizațiilor, ale celor din zonele rurale sau îndepărtate, ale popoarelor indigene, ale femeilor și persoanelor în vârstă. La adoptarea și revizuirea măsurilor, strategiilor, programelor, politicilor și legislației în legătură cu punerea în aplicare a articolului 28 și în procesul de monitorizare a acestora, statele părți ar trebui să consulte îndeaproape și să implice în mod activ organizațiile persoanelor cu dizabilități care să reprezinte toate persoanele cu dizabilități pentru a asigura integrarea dizabilității și că cerințele și opiniile acestora sunt luate în considerare în mod corespunzător.

88. Dreptul persoanelor cu dizabilități de a participa la viața politică și publică (art. 29) este de o importanță deosebită în asigurarea egalității de șanse pentru persoanele cu dizabilități de a participa și de a fi integrate pe deplin și în mod eficient în societate. Dreptul de a vota și de a fi ales este o componentă esențială a dreptului de participare, întrucât reprezentanții aleși decid asupra agendei politice și sunt esențiali în asigurarea punerii în aplicare și monitorizării Convenției, susținând drepturile și interesele acestora.

89. Statele părți ar trebui să adopte reglementări, în strânsă consultare cu organizațiile persoanelor cu dizabilități, pentru a permite persoanelor cu dizabilități care solicită asistență să-și poată da votul pe cont propriu. Acest lucru poate necesita punerea la dispoziție a unor asistenți pentru persoanele cu dizabilități în cabinetele de vot (în ziua alegerilor și votul anticipat), la alegerile naționale și locale și la referendumurile naționale.

90. Persoanele care reprezintă întreaga sau o parte din larga diversitate a afecțiunilor trebuie să fie consultate și implicate în procesul de implementare a colectării de date și informații (art. 31) prin intermediul organizațiilor persoanelor cu dizabilități.

91. Statele părți ar trebui să instituie un sistem unitar de colectare a datelor pentru a colecta date calitative, suficiente, la timp și fiabile, dezagregate pe sex, vârstă, etnie, populație rurală/urbană, tip de afecțiune și statut socio-economic, cu privire la toate persoanele cu dizabilități. Ele ar trebui să stabilească un sistem care să permită formularea și punerea în aplicare a politicilor de implementare a Convenției, printr-o strânsă colaborare cu

organizațiile persoanelor cu dizabilități și prin utilizarea Grupului de la Washington privind statisticile pentru persoanele cu dizabilități. Ar trebui, de asemenea, urmărite instrumente suplimentare de colectare a datelor pentru a obține informații despre percepții și atitudini și pentru a include acele categorii pe care Grupul de la Washington nu le are în vedere.

92. Atunci când se decide și se implementează cooperarea internațională (art. 32), parteneriatul strâns, cooperarea și implicarea persoanelor cu dizabilități prin intermediul organizațiilor lor reprezentative sunt esențiale pentru adoptarea politicilor de dezvoltare în conformitate cu Convenția. Organizațiile persoanelor cu dizabilități ar trebui să fie consultate și implicate la toate nivelurile de dezvoltare, implementare și monitorizare a planurilor, programelor și proiectelor de cooperare internațională, inclusiv Agenda 2030 și Cadrul de la Sendai pentru reducerea riscului de dezastre 2015-2030.

93. Articolul 34 (3) este important în respectarea criteriilor relevante pentru calitatea de membru al Comitetului. El cere Statelor părți să ia în considerare dispoziția prevăzută la articolul 4 (3) în momentul nominalizării candidaților. Prin urmare, statele părți ar trebui să consulte îndeaproape și să implice în mod activ organizațiile persoanelor cu dizabilități înainte de a-și propune candidații pentru Comitet. Ar trebui adoptate cadre și proceduri legislative naționale pentru proceduri transparente și participative care să implice organizațiile persoanelor cu dizabilități și să ia în considerare rezultatele consultărilor, reflectându-le în nominalizarea finală.

V. Implementarea la nivel național

94. Comitetul recunoaște că statele membre se confruntă cu provocări atunci când pun în aplicare dreptul persoanelor cu dizabilități de a fi consultate și implicate în elaborarea, punerea în aplicare și monitorizarea legislației și a politicilor de implementare a Convenției. Statele părți ar trebui, printre altele, să ia următoarele măsuri pentru a asigura punerea integrală în aplicare a articolului 4 (3) și a articolului 33 (3):

(a) Să abroge toate legile, inclusiv a cele care neagă capacitatea juridică, care împiedică orice persoană cu dizabilități, indiferent de tipul de deficiență, să fie consultată îndeaproape și implicată activ prin intermediul organizațiilor

persoanelor cu dizabilități;

(b) Să creeze un mediu favorabil pentru înființarea și funcționarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități, prin adoptarea unui cadru politic favorabil înființării și funcționării lor durabile. Aceasta include garantarea independenței și autonomiei acestora față de stat, instituirea, punerea în aplicare și accesul la mecanisme adecvate de finanțare, inclusiv finanțarea publică și cooperarea internațională, precum și acordarea de sprijin, inclusiv asigurarea de asistență tehnică, în scopul emancipării și consolidării capacităților;

(c) Să interzică orice practică de intimidare, hărțuire sau represalii împotriva persoanelor și organizațiilor care își promovează drepturile în temeiul Convenției la nivel național și internațional. Statele părți ar trebui, de asemenea, să adopte mecanisme de protecție a persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor lor reprezentative împotriva intimidării, hărțurii și represaliilor, inclusiv atunci când cooperează cu Comitetul sau alte organisme internaționale și cu mecanismele drepturilor omului;

(d) Să încurajeze înființarea de organizații umbrelă ale persoanelor cu dizabilități care să coordoneze și să reprezinte activitățile membrilor săi și organizații individuale ale persoanelor cu dizabilități cu diferite deficiențe pentru a asigura includerea lor și participarea deplină, inclusiv a celor care sunt cel mai puțin reprezentați în procesul de monitorizare. Dacă un stat parte se confruntă cu obstacole în implicarea fiecărei organizații individuale a persoanelor cu dizabilități în procesele de luare a deciziilor, statele pot include reprezentanți ai unor astfel de organizații în forțe de lucru permanente sau temporare etc., atunci când aceasta nu se poate face printr-o organizație umbrelă sau o coaliție de organizații persoanelor cu dizabilități;

(e) Să adopte legislație și a politici care recunosc dreptul la participare și implicarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități și reglementări care stabilesc proceduri clare pentru consultări la toate nivelurile de autoritate și de luare a deciziilor. Acest cadru legislativ și politic ar trebui să prevadă realizarea obligatorie a audierilor publice înainte de adoptarea deciziilor și să includă dispoziții care necesită termene clare, accesibilitatea consultărilor și obligația de a oferi adaptări și sprijin rezonabile.

Acest lucru se poate face prin referiri clare în legi și în alte forme de reglementare la participarea și selecția reprezentanților organizațiilor persoanelor cu dizabilități;

(f) Să înființeze mecanisme permanente de consultare cu organizațiile persoanelor cu dizabilități, inclusiv mese rotunde, dialoguri participative, audieri publice, sondaje și consultări on-line, respectând diversitatea și autonomia lor, după cum se indică la punctele 11, 12 și 50. Aceasta se poate realiza și sub forma unui consiliu consultativ național, cum ar fi un consiliu național reprezentativ pentru persoanele cu dizabilități care să reprezinte organizațiile persoanelor cu dizabilități;

(g) Să garanteze și să sprijine participarea persoanelor cu dizabilități prin intermediul organizațiilor persoanelor cu dizabilități, care să reflecte o largă diversitate de medii de proveniență, inclusiv originea și starea de sănătate, vârsta, rasa, sexul, limba, originea națională, etnică, indigenă sau socială, orientarea și identitatea de gen, variația intersexuală, afilierea religioasă și politică, statutul de migrant, grupurile de deficiențe sau alt statut;

(h) Să se angajeze cu organizații ale persoanelor cu dizabilități care reprezintă femei și fete cu dizabilități și să asigure participarea lor directă la toate procesele de luare a deciziilor publice într-un mediu sigur, în special în ceea ce privește elaborarea politicilor privind drepturile femeilor și egalitatea de gen, violența împotriva femeilor pe criterii de gen, inclusiv violența sexuală și abuzul sexual;

(i) Să consulte și să implice în mod activ persoanele cu dizabilități, inclusiv copiii și femeile cu dizabilități, prin organizațiile lor reprezentative, în planificarea, executarea, monitorizarea și măsurarea proceselor publice de luare a deciziilor la toate nivelurile, în special în problemele care îi și le afectează, în situații de risc și de urgențe umanitare, oferindu-le termene rezonabile și realiste pentru a-și oferi punctele de vedere, precum și finanțarea și sprijinul adecvat;

(j) Să încurajeze și să sprijine crearea, finanțarea consolidării capacităților, și participarea efectivă a organizațiilor persoanelor cu dizabilități sau a grupurilor de persoane cu dizabilități, inclusiv părinții și familiile persoanelor cu dizabilități în rolul lor de

susținere, la toate nivelurile de luare a deciziilor. Aceasta include nivelurile local, național, regional (inclusiv în cadrul unei organizații de integrare regională) sau nivelul internațional, în conceperea, proiectarea, reformularea și punerea în aplicare a politicilor și programelor;

(k) Să asigure monitorizarea respectării de către statele părți a articolelor 4 (3) și 33 (3) și să faciliteze ocuparea unor poziții de conducere de către organizațiile persoanelor cu dizabilități în această monitorizare;

(l) Să elaboreze și să pună în aplicare, cu implicarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități, mecanisme eficiente de executare, cu sancțiuni și căi de atac semnificative, pentru nerespectarea obligațiilor statelor părți în temeiul articolului 4 (3) și al articolului 33 (3);

(m) Să asigure efectuarea de adaptări rezonabile și accesibilitatea la toate facilitățile, materialele, reuniunile, cererile de prezentare, procedurile și informațiile și comunicările legate de luarea deciziilor publice, să se asigure că în cadrul proceselor de consultare și monitorizare participă toate persoanele cu dizabilități, inclusiv persoanele izolate în instituții sau spitale psihiatrice și persoanele cu autism;

(n) Să asigure asistență corespunzătoare dizabilității și vârstei pentru participarea persoanelor cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, la procesele publice de luare a deciziilor, de consultare și de monitorizare. Să elaboreze strategii pentru a asigura participarea copiilor cu dizabilități la procesele de consultare pentru punerea în aplicare a Convenției, care să fie integrate, prietenoase pentru copii, transparente și să respecte drepturile lor la libertatea de expresie și de gândire;

(o) Să efectueze consultări și proceduri într-o manieră deschisă și transparentă și formate ușor de înțeles, care să includă toate organizațiile persoanelor cu dizabilități;

(p) Să se asigure că organizațiile persoanelor cu dizabilități pot primi și/sau solicita finanțare

și alte forme de resurse din surse naționale și internaționale, inclusiv de la persoane particulare și companii, organizații ale societății civile, state părți și organizații internaționale, inclusiv accesul la scutiri de taxe, și la loteria națională;

(q) Să modifice procedurile de consultare existente în domenii de drept nespecifice dizabilității astfel încât să devină accesibile persoanelor cu dizabilități pe care să le includă prin intermediul organizațiilor lor reprezentative;

(r) Să implice activ și să se consulte îndeaproape cu persoanele cu dizabilități, prin intermediul organizațiilor lor reprezentative, în legătură cu procesele de bugetare publică, cu monitorizarea obiectivelor dezvoltării durabile la nivel național, cu luarea de decizii internaționale și cooperarea internațională cu alte state părți și să adopte politici de dezvoltare care integrează drepturile și opiniile persoanelor cu dizabilități atunci când implementează și monitorizează Agenda 2030 la nivel național;

(s) Să garanteze participarea, reprezentarea și accesul facil al persoanelor cu dizabilități la punctele focale la toate nivelurile guvernului și la mecanismele de coordonare, precum și cooperarea și reprezentarea acestora în cadrele independente de monitorizare;

(t) Să promoveze și să asigure participarea și implicarea persoanelor cu dizabilități, prin organizațiile lor reprezentative, la mecanismele internaționale privind drepturile omului la nivel regional și global;

(u) Să definească, în strânsă consultare cu organizațiile persoanelor cu dizabilități, indicatori verificabili pentru o bună participare, termene concrete și responsabilități pentru implementare și monitorizare. O astfel de participare poate fi măsurată, de exemplu, prin explicarea gradului de participare a acestora la propunerile de modificare a legilor sau de raportare a numărului de reprezentanți ai unor astfel de organizații implicate în procesul de luare a deciziilor.